

<http://www.aynrand.cz/view.php?cisloclanku=2003111701>

Jak mohou altruisté reformovat veřejné finance?

Vydáno dne 17. 11. 2003 (čteno 5414×)

Jiří Kinkor

V níže uvedeném dialogu hovoří autor (A) se socialistou (S) a ekonomem (E) o reformě veřejných financí. Samozřejmě, že ekonom může být (a v drtivé většině případů dnes je) zároveň i socialistou, nicméně rozlišení na S a E je vhodné pro oddělení specificky ekonomických argumentů od obecnějších morálních a politicko-filozofických argumentů.

S: Vláda musí provést reformu veřejných financí, protože stát neustále zvyšuje své zadlužení a tento trend je třeba zastavit. Je třeba veřejné rozpočty stabilizovat a dodržet fiskální kritéria, které nám ukládá Evropská unie, tj. poměr deficitu a státního dluhu k HDP.

A: Reformu veřejných financí potřebujeme, ale úplně jinou a z úplně jiného důvodu. To, co říká EU, není měřítkem správnosti. *Jakýkoli* deficit a dluh státu je špatný. Poměr k HDP není vůbec podstatný, protože samo HDP je celkem bezvýznamnou statistickou veličinou.

E: Jak něco takového můžete říci? Vždyť HDP měří ekonomický výkon země a úspěšnost hospodářské politiky. A ne každý deficit je špatný, protože ve fázi konjunktury se státní rozpočet dostává do přebytku a ve fázi ekonomické recese se zase dočasně dostává do schodku, je to přece dáno cyklickým vývojem ekonomiky.

S: Ano, samozřejmě, to jsou přece základní poučky každé moderní ekonomické učebnice. A stát přece musí svou hospodářskou a fiskální politikou provádět korekce hospodářských výkyvů.

A: Moderní učebnice ekonomie, podle nichž se dnes a v posledních 50 letech vyučuje na univerzitách, překládají studentům zásadně mylné teorie a nesmyslné kolektivistické pojmání ekonomické aktivity člověka ve společnosti. Navíc sama metoda ekonomické vědy hlavního proudu, je zcela defektní. Ekonomickým učením, které má nejbližší k racionálnímu myšlení, je ekonomie Rakouské školy. Ta je však zcela na okraji zájmu ekonomické obce.

Vraťme se ale k hospodářskému cyklu, což je koncept, který je studentům vykládán tak, že tržní ekonomika je ze své podstaty přirozeně nestabilní a více či méně pravidelně v ní nutně dochází k cyklickým výkyvům. Není tomu tak. Cyklické výkyvy nejsou dány přirozeností tržní ekonomiky ale státními zásahy. Nejdůležitějším faktorem je monetární politika centrální banky, která je ze své podstaty *neschopná* řídit peněžní zásobu.

E: Centrální banka přece není státním zásahem?

A: Samozřejmě že *je*. Centrální banka je *státní* instituce. Je výtvořem státu. A to jedním z nejhorších, které stát kdy vytvořil. Tržní ekonomika žádnou centrální banku nepotřebuje, to jen stát k financování své expanze, svých nesmyslných a nemravných regulačních a dotačních funkcí historicky potřeboval instituci, která mu v případě nouze uměle vytvářela a dodnes vytváří peníze. Tato instituce manipuluje s peněžní zásobou podle svých teorií a nástrojů. Tak způsobuje umělé kolísání peněžní zásoby, odchýlně od skutečné potřeby, což v závěru vede ke k ekonomickým výkyvům.

S: To je na hlubší odbornou diskusi, na kterou já nemám potřebné znalosti. Pojďme zpět k vašemu argumentu, že HDP je bezvýznamnou veličinou. Jak tomu mám rozumět? Vždyť stát tento ukazatel přece potřebuje k provádění makroekonomické a fiskální politiky? Nemůže se přece zříci odpovědnosti za ekonomiku?

A: Absence racionálních argumentů se v diskusi o reformě veřejných financí často nahrazuje globálním poukazováním na poměr veřejných výdajů do té či oné oblasti k hrubému domácímu produktu (HDP). Často slyšíme, že veřejné výdaje do toho či onoho odvětví by měly být „adekvátní“ proporci HDP či „ekonomické úrovně země.“ Výsledná relace se poté mezinárodně porovná, z čehož se vyvodí, že „společnost“ vydává např. na zdravotnictví příliš mnoho nebo příliš málo podle toho, jak se domácí poměr odchyluje od světového trendu. Míra takto zjištěné odchylky se někdy dokonce prezentuje jako *důvod* problémů v daném odvětví. Uvažování tohoto typu je naprosto fantastické.

Premýšlení o fundamentálních příčinách a následcích ekonomických problémů toho či onoho odvětví a úvahy o úloze státu nelze nahrazovat hrou se statistickými agregáty, které jsou výsledkem nekonečného počtu faktorů a nevypovídají téměř o ničem. Porovnáváním se světem nic o příčinách problémů nezjistíme. Žádné zahraniční „modely“ financování ani jejich kombinace nemohou tudíž být příkladem, měřítkem či rozumnou inspirací. Příčiny současného kritického stavu veřejných financí a vize do budoucna musíme hledat v *politické filozofii*, protože jen ta je kompetentní k odpovědi na otázku, jaké jsou funkce státu ve společnosti a co se vlastně má veřejným politickým rozhodováním (státu, regionálních či místních vlád) financovat.

Odvolávka na „poměr k HDP“ je jasným příznakem kolektivistického myšlení. Kolektivismus pojímá společnost jako jeden organismus, jako primární entitu a jednotlivé lidi jako podřízené buňky sloužící organismu jako celku. Jednotlivci v tomto pojetí nejsou autonomními bytostmi, nýbrž *odvozenými* součástkami. Nemají sledovat své vlastní cíle, protože pracují a *obětují* se pro „systém“, pro celek, pro společnost, pro „veřejný prospěch“. Kolektivismus ve skutečnosti znamená pohrdání člověkem, jeho vlastními hodnotami a prospěchem. Odsunutí člověka do pozadí pak *přímo* vede k orientaci na celospolečenské statistické agregáty, tj. celkové výdaje na tu či onu sféru a jejich „podíl na HDP“. Tyto agregáty kolektivismus vnímá jako primární a podstatné. Ony však *nejsou* primární a podstatné. Primární je *člověk*. Kolektivistické myšlení nevidí člověka. Vidí jen *celek*, pojímá stát jako manažera národního hospodářství, jako organický systém sloužící jednomu cíli: „veřejnému prospěchu“. Ve skutečnosti žádný „systém“ ani žádný „veřejný prospěch“ neexistuje, existují jen jednotliví lidé se svými reálnými soukromými cíli, kteří chtějí dobrovolně spolupracovat pro svůj vlastní individuální prospěch.

Proč by se měl vůbec někdo starat o nějaké celkové výdaje a jejich absurdní „adekvátní“ poměry k HDP, když tento poměr je zcela *irrelevantní* vypočtenou agregátní výslednicí rozhodování spotřebitelů a producentů? Není žádným kritériem či cílem, jemuž bychom se měli podřizovat či k němu směřovat, je nezajímavým vedlejším *efektem*, celkem nevýznamným matematickým podílem. Jak může být něčím cílem vývoj statistického makroagregátu, který neodráží nic jiného než *výsledný* agregovaný efekt nekonečného počtu rozhodnutí jednotlivců při sledování svých *vlastních* cílů? Jak může někdo požadovat, aby se politik cítil odpovědným za to, zda a v jaké míře dobrovolně jednající lidé více či méně to či ono vyrábějí, spotřebovávají, dovážejí a vyvázejí? Vždyť konkrétní skutečné ex-post naměřené statistické veličiny typu HDP, objem průmyslové produkce, míra úspor a investic, atd. jsou výslednicí právě toho, co si lidé přejí.

Kolektivistické myšlení a jeho šíření je často *implicitní*. Lidé mu bezděky podléhají tím, že používají kolektivistické pojmy, klišé a slogany, aniž by důsledně analyzovali jejich obsah, a proto nemohou zjistit, jak jsou absurdní - např. „veřejný prospěch“, „celospolečenský zájem“, „obecně prospěšné společnosti“, „alokace ekonomických zdrojů společnosti“, „selhání trhu“, „společensky žádoucí transformace zdravotnictví“, „solidární veřejné zdravotní pojištění“.

S: A co by tedy podle vás měl stát dělat, vy byste ho asi nejráději úplně zrušil, že?

A: Ne. Stát je nezbytná instituce pro existenci člověka ve společnosti. Jeho správné funkce definuje jediná věda, která je k tomu kompetentní. Tou je politická filozofie. Racionální politická filozofie odvozuje pojem individuálních práv člověka na život, svobodu a majetek. Stát je institucí, jejíž jedinou morální funkcí je chránit tato práva. Protože jediným způsobem, jímž práva člověka mohou být porušena, je iniciace fyzické síly proti němu, znamená ochrana práv použití *sebeobranné* fyzické síly k zastavení a potrestání útočnicka. Pokud stát dělá něco jiného, nutně práva porušuje, nikoli chrání, protože v takovém případě používá sílu jako první. Z toho vyplývá, že jakékoli vměšování státu do ekonomiky je porušováním práv dobrovolně vyrábějících a obchodujících soukromých subjektů. Jakýkoli zákon, který pod hrozbou trestu či pokuty zakazuje dobrovolné obchodování, je nemravnou iniciací síly.

Proto má stát pouze tyto funkce: vnitřní bezpečnost (policie), vnější obrana, justice a zahraniční politika.

S: Vaše radikální a extrémní názory jsou nepřijatelné. Vždyť stát musí mít řadu funkcí jak na poli ekonomiky tak i v sociální sféře. Řadu ekonomických argumentů určitě uvede kolega Ekonom, ale řekněte mi, jak můžete vyloučit stát ze sociální sféry? Vždyť v moderní společnosti musí existovat určitá míra solidarity. Existuje a vždy bude existovat řada lidí, kteří si nemohou sami zajistit důstojný život. Stát jim musí zabezpečit přístup k nejzákladnějším službám, poskytnout přístup ke vzdělání a zdravotní péči.

A: Podstatné není, zda jsou mé názory radikální či extrémní. K tomu dospíváte jen tím, že je srovnáváte k mínění většiny lidí. Proč by mínění většiny lidí mělo být kritériem správnosti?

Nesouhlasím s vámi, že státní sociální politika je výrazem lidské solidarity. Všeobecné zneužívání pojmu „solidarita“ v souvislosti s tzv. státní sociální politikou spočívá zaprvé v tom, že tento pojem nelze se státem vůbec spojovat, protože solidarita obsahuje jako svůj základní znak dobrovolnost, kdežto jedním z definičních znaků státu je použití síly. Pokus o spojování solidarity se státem je křiklavým rozporem. Kolem moderní interpretace pojmu solidarita se odehrává však ještě další a hlubší zmatení. Ti, kdo obhajují tzv. „povinnou solidaritu“, k níž má pravá solidarita údajně být jen doplňkem, totiž tvrdí, že dobrovolná solidarita - kdyby byla ponechána sama o sobě - by nedosáhla *potřebných* rozměrů. *Potřebných pro koho?* To je otázka, na kterou zcela falešně odpovídají, když tvrdí, že pro *obdarovávané*. Pojem solidarita totiž vůbec neoznačuje potřebu obdarovávaného. Je především výrazem potřeby a ochoty dobrovolného dárce někomu konkrétnímu pomoci, vyjádřit mu podporu. Je to vlastní zájem, cíl či potřeba dárce. Jen on a nikdo jiný hodnotí, co si obdarovávaný podle něj zaslouží. V okamžiku, kdy by „potřebná solidarita“ měla znamenat potřebu obdarovávaného a nikoli darujícího, přestává darující sledovat svůj život a stává se obětním zvířetem, protože se nemá řídit svým racionálním hodnocením svého okolí ve svém vlastním existenčním zájmu, nýbrž požadavky a představami jiných. Protože klíčem k přežití člověka je jeho vlastní rozum a hodnocení, znamená spoléhání na hodnocení jiných rezignaci na svůj vlastní život.

S: Vy byste tedy chudé a nemohoucí nechal umřít?

A: Vaše otázka ukazuje, jak zvrácený je váš pohled na člověka a svět kolem vás. Vidíte život člověka jako neustálou plavbu na záchranném člunu. Prvotní morální otázka pro člověka je podle vás nikoli to, jak má člověk vést *svůj vlastní* život, aby úspěšně jednal a dosahoval hodnot, nýbrž to, jak má neustále někomu pomáhat, neustále se obětovat pro ostatní. Chcete, aby nežil svůj vlastní nezávislý život a dle svého uvážení si volil s kým a jak bude jednat, chcete aby žil, či spíše přežíval skrze životy ostatních, dle jejich potřeb a přání. Pojem solidarita jste vy, socialisté, úplně zničili. Pro vás neznámá *mimořádnou* podporu někomu, kdo je v nouzi, ale systematické obětování se člověka ostatním. Bídu, nemohoucnost a volání o pomoc vidíte jako normální prostředí, v němž člověk žije. Lidí obecně chápete jako chudáky neschopné se spoléhat na sebe sama. Proto se vám systematické a nepřetržité organizování pomoci a vzájemné podporování se všech všemi jeví jako normální. Tak tomu ale není. Samozřejmě, že je normální, že čas od času se ten či onen jednatel může dostat do nějaké nouzové, zcela mimořádné situace. Takovou situací však *není* nemoc, ani stáří, ani ztráta zaměstnání, ani chudoba. Všechny tyto situace jsou běžné, normální a lze se na ně připravit (např. dobrovolné pojištění, úspory). Nezaměstnanost a chudobu lze navíc aktivním jednáním i ovlivnit. Za *mimořádnou* situaci nouze lze považovat právě to, co v rámci normální existence člověka je mimořádné: náhlé běsnění přírodního živlu (požár, povodeň ..), vážný úraz, nehoda, náhlé zdravotní selhání, apod.

Vy jste však dobrovolnou, autentickou humanitu a solidaritu zničili tím, že s pistolí v ruce nutíte *každého* člověka obětovat se *každému* člověku – kdykoli, neustále, systematicky. Přesně taková je podstata vaší státní „sociální politiky“, ať té aktivní (různé dávky či příspěvky) nebo pasivní („sociální“ daňové úlevy, odpočty, zvýhodnění, apod.)

Z čeho vyvozujete, že po odstranění vaší „sociální“ politiky by chudí umírali a nikdo by nikomu nikdy nepomohl? Člověk, který není schopen *dobrovolně* a na základě *vlastního hodnocení* pomoci v nouzi druhému, ač je toho fyzicky i finančně schopen, a bezcítěně, cynicky a s nezájmem se obloukem vyhne komukoli, kdo se ocitl ve skutečné, mimořádné tísní, je lidskou zřudou. Pochybuji, že takové je vaše pojetí člověka, a že to je důvodem, proč ho k obětování se ostatním nutíte. Důvod vaší „sociální“ politiky je zřejmě jinde. Zdá se, že vám totiž vůbec nejde o to, aby se v nouzi někomu pomohlo, nýbrž o to, abyste každého, kdo něčeho dosáhl, kdo má nějaký majetek, kdo je relativně bohatý, donutili obětovat svůj majetek, obětovat se komukoli. Nenávidíte úspěch a dobro za to, že jsou dobrem. *To* je pravá příčina, proč neustále hovoříte o solidaritě. Vaším skutečným cílem není pomáhat člověku, který to potřebuje a zaslouží si to, nýbrž sebrat majetek tomu, kdo ho má, protože ho má.

S: Stále mě překvapuje, kde berete jistotu, že těch, kteří budou ochotni dobrovolně pomáhat, bude dost, aby to stačilo.

A: Opět vyplouvá na povrch vaše mylné chápání správné vzájemné pomoci mezi lidmi. Proč považujete za prvotní, že se někomu, stůj co stůj, musí pomoci či dokonce systematicky pomáhat? Jak vůbec můžete odpovědnost člověka za svůj vlastní život automaticky přenášet na ostatní? Co vás k tomu opravňuje? Za vlastní život nemůže odpovídat nikdo jiný než člověk sám. Plyne to z přirozenosti člověka. Proč vás v první řadě nezajímá, zda někdo má či nemá zájem pomoci? Jak to že úplně ignorujete fakt, že to, zda si někdo zaslouží pomoc, musí nějaká konkrétní osoba zhodnotit a pak se v rámci svých možností a priorit dobrovolně rozhodnout, zda a v jaké míře pomůže? Vaše otázka, zda to bude „stačit“ je zcela nesmyslná, protože správnou míru pomoci neurčují a nemohou určovat ti, kdo ji přijímají, ale ti, kdo ji

díky své velkorysosti a finanční schopnosti - a nikoli morální povinnosti – poskytují. Vy, socialisté, se prezentujete sloganem „člověk na prvním místě“ ale chováte se úplně jinak. Kdyby byl u vás člověk opravdu na první místě, tak budete především ctít jeho práva – na život, svobodu a majetek. Vám ale o žádná práva nejde. Zmíněný slogan je pro vás jen zástěrkou k tomu, jak úspěšným konfiskovat majetek, protože racionální, sobecké dosahování hodnot a bohatství pro vlastní prospěch považujete za zlo. Bohatý a úspěšný člověk je pro vás dobrem jen tehdy, pokud se obětuje. I když velká většina lidí sdílí vaši středověkou obětní morálku, vy se na nějaké individuální rozhodování a dobrovolné sebeobětování jednotlivců samozřejmě nemůžete spoléhat. Jednotlivci jsou pro vás koneckonců jen nepodstatnými buňkami jednoho „organismu společnosti“. Ten, jako celek, je pro vás podstatný a podle toho se k lidem chováte. Železnou daňovou pěstí z nich vymáháte peníze, abyste jim je poté v bílých rukavičkách a s plnou pusou „solidarity“ zase předávali zpět.

Vaší sociální politikou trvale vytváříte a rozmnožujete řady parazitů, kterým dáváte majetek (peníze) ukradený ostatním. Kromě toho na vydržování obrovské mašinérie nesmyslných státních úřadů a jejich byrokratů, které vaši politiku provádějí, spotřebováváte nemalou část peněz z onoho balíku, který ukradnete. Nebýt tohoto všeho, teprve byste viděli, jak málo ve skutečnosti je takových lidí, u nichž je důvod k jakékoli charitě a kteří vůbec jsou hodni toho, aby jim někdo pomohl. Byl by to nepatrný zlomek všech dnešních příjemců vašich nesmyslných dávek a podpor.

Dnes dáváte nemocenské všem, starobní důchody všem, podpory v nezaměstnanosti všem, zdravotní péči platíte všem, vzdělání platíte všem. Odečtete všechny, kteří jsou schopni si tyto své základní potřeby finančně zabezpečit, a zbude velmi malá část, mizivé procento populace. Samozřejmě, že řada lidí by musela přehodnotit své dosavadní výdaje a zvážit priority. Některé zbytné výdaje by si řada lidí prostě nemohla dovolit a musela by změnit své chování, které jim umožňuje dnešní pokřivený kolektivistický systém. Zbylé procento populace zahrnuje řadu lidí, kteří si prostě a jednoduše zvykli, že se až tak nemusí moc snažit se o sebe postarat, protože se o ně v konečné instanci vždy přece jen postará stát. Mnozí z nich sice poctivě hledají práci, ale nejsou ochotni se za ní stěhovat do skromnějších poměrů a jiných regionů, nehodlají přijmout nekvalifikovanou práci, nehodlají dojíždět. Mnozí lidé též neuvažují, kolik dětí budou schopni finančně podporovat, a pak, když už děti přivedou na svět, mají dokonce ještě tu drzost si stěžovat, že jim stát s jejich zabezpečením nepomůže. Všichni tito lidé si budou muset uvědomit, že jejich vlastní život, zdraví ani vzdělání ani zaopatření jejich dětí není závazkem nikoho jiného, že oni sami musejí najít způsob, jak žít jako lidé a nikoli jako paraziti vysávající ostatní. Když tyto všechny lidi odečtete, zbudou skutečně jen případy maximálně pár tisíc lidí, kteří jsou od mládí zdravotně postižení a trvale invalidní a zároveň nemají žádný majetek, nikdo je nikdy nepojistil, nikdy nepracovali, aby si mohli odkládat úspory a/nebo pojistit se pro případy invalidity, nebo starších lidí, které nějaká životní katastrofa připravila o všechno (a nebylo možné se proti ní pojistit) a nejsou již s to si vlastní práci vydělat na živobytí.

Nepochybujte ani na vteřinu o tom, že o tento zbývající nepatrný zlomek populace se prostřednictvím té pravé, dobrovolné solidarity (ne té vaší ostudné pseudosolidarity pod namířenou státní pistolí) dostatečně finančně či jinak postarají jak ti, co osobně a přímo znají jejich nešťastné osudy, tak i jiní velkorysí lidé, kteří budou mít dost spolehlivých informací a záruk, že jejich finanční pomoc se dostává do správných rukou a není zneužívána, tak jako tomu ve velké míře je - a nutně musí být - ve vašem neosobním a nemravném altruistickém systému. Navíc odpadne obrovská a nesmyslná armáda vašich úředníků, které živíte a kteří uměle zvyšují objem peněz, které z produktivních lidí násilím vysáváte.

V každém případě však vždy zbude hrstka jedinců, o něž se nepostará nikdo, protože svým hanebným, iracionálním chováním dostatečně a *opakovaně* prokázali, že si pomoc nezaslouží. Takoví lidé nejsou pro nikoho hodnotou, jsou beznadějnými parazity. Nejsou zdravotně postižení ale *sami se rozhodli* přežít životem nehodným člověka. Takoví si zaslouží pohrdání a nikoli solidaritu, ať jde o notorické opilce, gamblery, narkomany a jim podobné, o kriminálních živlech ani nemluvě.

Zkráceno...

S: Dobře, nechme toho, dostáváme se do stále obecnějších poloh a přitom jsme chtěli diskutovat o veřejných financích. Co byste tedy doporučil reformátorům našich veřejných financí?

A: Já jsem přesvědčen, že politikům v naší kolektivistické éře nemá smysl doporučovat cokoli, co se zásadně liší od převládajícího kolektivistického myšlení jejich voličů. Je třeba měnit myšlení lidí samotných, zejména a především však intelektuálů a pedagogů na všech stupních škol. K přesvědčení, že stát vůbec nemá regulovat většinu ze všech oblastí, do nichž dnes zasahuje, musí v té či oné formě dospět nakonec především volič, nikoli nejprve politik, jenž je jimi volen. Politik sice může a měl by mít inspirující vize, nikdy ale nebude rozhodující intelektuální autoritou, která od malička formuje názory lidí.

Politikům bych nic nedoporučoval, pouze bych velmi hlasitě morálně hodnotil jejich počínání.

Zkráceno...

Nepotřebujeme žádné kosmetické „reformy“ veřejných financí, nýbrž fundamentální změnu v morálce. Chceme-li smést absurdní socialistické regulace, nestačí poukazovat na to, že nejsou účinné a že ekonomické a společenské problémy neřeší ale vytvářejí. To je beznadějný přístup, který dnes sledují všichni filozofičtí skeptikové a morální agnostikové, kteří se domnívají, že jakékoli sebevědomé a principiální morální hodnocení je povýšeným a nepatřičným „kázáním o morálce“ a snahou „řídít společnost“. Přitom právě morální argumenty jsou tím nejdůležitějším, čeho se dnes v zápase s kolektivisty nedostává, jsou tím nejdůležitějším, co má sílu změnit myšlení a jednání lidí. Dokud neodmítneme nejhlubší morální premisy a cíle kolektivistů, budou jen dál a dál hledat další a nové nástroje, aby svých údajně ušlechtilých cílů dosáhli. Nestačí jim říkat, že to, co dělají není praktické, je třeba jim zdůrazňovat, že jejich *cíle* jsou *nemravné*, protože morálka, na kterou apelují, je zlem.

Morálkou altruismu se nikdo důsledně neřídí. Každý, kdo chce žít, se jí musí neustále zpronevřovat, pokud ji alespoň trochu považuje za své vodítko. Nikdo však nemá odvahu ji odmítnout a proto zůstává jakýmsi nedostižným „ideálem“, který se alespoň ztělesňuje do zákonů. Je nejvyšší čas říci, že tato morálka není ideálem, že je to nelidská morálka. Ideálem je taková morálka, která je v souladu s přirozeností člověka.

Musíme vidět člověka jako bytost, která *potřebuje* svým jednáním sledovat *vlastní prospěch, chce-li žít jako člověk, tj. v souladu se svou přirozeností*. Musíme jako dobro vyzdvihovat morálku racionálního egoismu a ukázat oblidnost morálky altruismu, morálky sebeobětování, která vždy byla a nezbytně je největším ničitelem lidských životů.